

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій

Кафедра культурології та медіакомунікацій

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: "Фактчекінг як інструмент журналістики у боротьбі з дезінформацією
(на прикладі власного медіапроекту)"

Виконала:

студентка 4 курсу групи

5-с

денної форми навчання

Пехтелева Вікторія Вікторівна

Науковий керівник:

Зіненко Олена Дмитрівна PhD з суспільних комунікацій та ЗМІ

Харків 2025

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ФАКТЧЕКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЖУРНАЛІСТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

- 1.1. Фактчекінг у сучасній журналістиці: визначення поняття
- 1.2. Сучасні підходи та методи фактчекінгу в Україні
- 1.3. Роль телеграм-каналів у поширенні інформації та ризики маніпуляцій

РОЗДІЛ II. СТВОРЕННЯ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛУ ДЛЯ ФАКТЧЕКІНГУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

- 2.1. Концепція та структура телеграм-каналу як фактчекінгового медіапроєкту
- 2.2. Технічні засоби та алгоритми перевірки інформації
- 2.3. Аналіз ефективності каналу, взаємодія з аудиторією та перспективи розвитку

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У сучасному світі дезінформація стала однією з ключових загроз для інформаційного простору. Поширення фейкових новин, маніпуляцій та пропаганди через соціальні мережі та месенджери суттєво впливає на формування суспільної думки та навіть на хід політичних процесів. Особливо гостро ця проблема проявляється в умовах війни, коли інформаційні атаки використовуються як інструмент гібридної війни. В українському контексті це питання набуває критичного значення, адже з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в 2022 році рівень дезінформації в медійному просторі значно зріс. Ворог використовує телеграм-канали, соціальні мережі та інші цифрові платформи для поширення неправдивої інформації, що спрямована на дестабілізацію ситуації, підірив довіри до державних інституцій та маніпулювання емоціями громадян. У цьому контексті фактчекінг як метод перевірки інформації відіграє важливу роль у протидії дезінформації, сприяючи збереженню інформаційної безпеки та формуванню критичного мислення серед аудиторії.

Телеграм-канали стали одними з основних майданчиків для поширення інформації, що зумовлено їхньою зручністю, анонімністю та оперативністю. Проте водночас вони є і середовищем, де найчастіше трапляються маніпуляції, фейки та дезінформаційні вкиди. Саме тому створення незалежних фактчекінгових ініціатив у цьому сегменті є необхідним кроком для боротьби з інформаційними загрозами. Розвиток телеграм-каналів, що спеціалізуються на фактчекінгу, дозволяє оперативно перевіряти інформацію та доносити до аудиторії правдиві дані. У межах цієї кваліфікаційної роботи буде здійснено аналіз ефективності такого підходу на прикладі власного медіапроєкту – фактчекінгового телеграм-каналу.

Інформаційна база дослідження. У процесі дослідження використано широкий спектр джерел, що включають наукові публікації, монографії, статті в фахових журналах, звіти міжнародних організацій, аналітичні матеріали та

доповіді, присвячені питанням фактчекінгу, дезінформації та особливостям функціонування телеграм-каналів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика фактчекінгу як інструменту протидії дезінформації знайшла відображення в роботах таких дослідників, як Петренко О.А. [1], Василенко А.Я. [2], Бойко О.Д. [3], Кушакова М.К. [4], Бернет Дін [5], Була С. [6], Денисенко В. [7], Єфтені Н.М. [8], Свідерська О.І. [9], Гуцуляк Д. [10]. Попри значну увагу наукової спільноти до цієї тематики, питання фактчекінгу у сфері телеграм-каналів залишається малодослідженим, що підтверджує актуальність роботи. Зокрема, сучасні наукові публікації аналізують методи верифікації інформації, механізми маніпулювання в соціальних медіа, роль телеграм-каналів у поширенні дезінформації. Однак дослідження, присвячені практичним аспектам створення та ведення фактчекінгових телеграм-каналів, залишаються поодинокими, що визначає необхідність детального аналізу цього явища.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження фактчекінгу як інструменту журналістики у боротьбі з дезінформацією та розробка ефективної моделі фактчекінгового телеграм-каналу.

Завдання роботи:

- Дослідити сутність фактчекінгу та його роль у сучасній журналістиці;
- Визначити основні методи та підходи до фактчекінгу в Україні;
- Проаналізувати роль телеграм-каналів у поширенні інформації та ризику маніпуляцій;
- Розробити концепцію та структуру власного фактчекінгового телеграм-каналу;
- Вивчити технічні засоби та алгоритми перевірки інформації в телеграм-каналах;

– Оцінити ефективність фактчекінгового телеграм-каналу та його вплив на аудиторію.

Об’єктом дослідження є фактчекінг як інструмент журналістики у боротьбі з дезінформацією.

Предметом дослідження є механізми та методи фактчекінгу, практичні аспекти створення та функціонування фактчекінгового телеграм-каналу.

Для досягнення поставлених завдань у роботі застосовано такі **методи дослідження**:

- аналіз і синтез – для вивчення наукових публікацій та визначення основних тенденцій у сфері фактчекінгу;
- порівняльний аналіз – для оцінки ефективності різних методів верифікації інформації;
- контент-аналіз – для дослідження механізмів маніпуляції в телеграм-каналах;
- експериментальний метод – для аналізу сприйняття аудиторією фактчекінгу в телеграм-каналі.

Практичне значення роботи. Результати цього дослідження можуть бути використані для створення нових фактчекінгових ініціатив у телеграмі, у навчальному процесі журналістських факультетів та у сфері медіаграмотності. Запропонована модель фактчекінгового телеграм-каналу може стати ефективним інструментом у боротьбі з дезінформацією та маніпуляціями в українському інформаційному просторі.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел. Перший розділ присвячений теоретичним засадам фактчекінгу, його методам та аналізу ролі телеграм-каналів у медіапросторі. У другому розділі розглянуто процес створення фактчекінгового телеграм-каналу, технічні аспекти його функціонування та оцінку ефективності.

РОЗДІЛ І.

ФАКТЧЕКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЖУРНАЛІСТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

1.1. Фактчекінг у сучасній журналістиці: визначення поняття

Фактчекінг – метод перевірки достовірності інформації, що використовується у журналістиці для боротьби з дезінформацією, маніпуляціями та фейками. Гуцуляк Д. визначає фактчекінг як один із ключових інструментів протидії гібридним загрозам, зокрема в умовах інформаційних війн, які активно ведуться в цифровому просторі [15, с. 23]. Сучасна журналістика зазнає серйозних викликів у зв'язку з поширенням неправдивих новин у соціальних мережах, месенджерах та навіть традиційних ЗМІ. Виникнення нових платформ для розповсюдження контенту значно ускладнює процес перевірки фактів, адже швидкість поширення фейків у десятки разів перевищує можливості їхнього спростування. Важливість фактчекінгу для журналістики полягає в його здатності зберігати довіру аудиторії та підтримувати високі стандарти професійної етики у сфері масових комунікацій.

Методологія фактчекінгу базується на кількох ключових принципах: об'єктивності, незалежності, ретельності перевірки джерел та відкритості методів аналізу. Вардл К. зазначає, що успішний фактчекінг повинен ґрунтуватися на чітких критеріях оцінки інформації, які включають аналіз першоджерел, експертну оцінку, перевірку за допомогою відкритих баз даних та застосування сучасних технологій, таких як OSINT-розслідування [16, с. 45]. Значну роль у верифікації фактів відіграє аналіз достовірності візуального контенту, зокрема перевірка метаданих зображень, зворотний пошук за фотографіями та аналіз контексту їхнього використання. У сучасних умовах інформаційних воєн цей аспект є надзвичайно важливим, адже маніпуляції

часто здійснюються через модифікацію або виривання з контексту відео- та фотофайлів.

Фактчекінг у сучасній журналістиці розвивається як окремий напрям, що спрямований на забезпечення об'єктивності та достовірності інформації. Використання цього інструменту стало необхідністю у зв'язку з поширенням дезінформації, особливо в цифровому середовищі, де інформаційні атаки стали звичною практикою. Журналістика, яка раніше спиралася переважно на перевірку джерел через безпосереднє спілкування з експертами та аналіз документів, сьогодні доповнюється складнішими механізмами, що включають алгоритмічні системи та методи OSINT-розслідувань.

Значний розвиток отримали спеціалізовані платформні рішення, що автоматизують процес перевірки фактів. Використання штучного інтелекту дозволяє аналізувати великі масиви інформації, виявляти підозрілі патерни та перевіряти текстові матеріали на відповідність встановленим фактам. Повністю автоматизовані системи не можуть замінити людський аналіз, оскільки алгоритми не завжди здатні виявляти складні маніпулятивні техніки або контекстуальні зміни змісту інформації. Тому ефективний фактчекінг вимагає поєднання технологічних інструментів із журналістською експертизою.

Сучасні журналісти застосовують різні стратегії для перевірки інформації. Однією з найбільш ефективних є розширена аналітика джерел, що передбачає перевірку первинного джерела та аналіз його історії, політичної орієнтації та можливих мотивів маніпулювання. Особливе значення має робота з візуальним контентом, адже зображення та відео нерідко використовуються для дезінформаційних кампаній. Верифікація такого контенту базується на аналізі метаданих, геолокації та пошуку оригінальних джерел.

Застосування фактчекінгу в журналістиці охоплює широкий спектр напрямів, серед яких виділяють верифікацію політичних заяв, перевірку економічних показників, аналіз наукових досліджень та розслідування інформаційних вкидів. Гороховський О. наголошує, що фактчекінг особливо ефективний у жанрі журналістських розслідувань, де перевірка даних є фундаментальним етапом підготовки матеріалу [17, с. 67]. Фактчекінгові організації, такі як StopFake, VoxCheck та "Без Брехні", активно працюють над викриттям дезінформації, забезпечуючи незалежну оцінку заяв політиків, публікацій у медіа та популярних наративів у соціальних мережах. При цьому методи фактчекінгу постійно удосконалюються відповідно до розвитку технологій, зокрема через використання штучного інтелекту, автоматизованих алгоритмів аналізу тексту та систем розпізнавання маніпулятивних схем.

Таблиця 1.1 — Основні підходи до фактчекінгу в журналістиці

Підхід	Основні характеристики	Приклади використання
Традиційний фактчекінг	Ручна перевірка фактів, аналіз документів, інтерв'ю з експертами	Журналістські розслідування, аналіз політичних заяв
Алгоритмічний фактчекінг	Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем для перевірки фактів	Аналіз великих обсягів інформації в реальному часі
Краудсорсинговий фактчекінг	Перевірка інформації за допомогою спільноти журналістів та волонтерів	OSINT-розслідування, верифікація користувацького контенту
Візуальний фактчекінг	Аналіз фото- та відеоматеріалів, перевірка метаданих, геолокації	Виявлення підроблених зображень та маніпулятивного відео
Медіаграмотність як інструмент фактчекінгу	Освітні ініціативи, навчання аудиторії методам критичного аналізу	Програми з медіаграмотності для широкої громадськості

Джерело: складено на основі [5]

Ефективність фактчекінгу значною мірою залежить від довіри аудиторії до тих, хто здійснює перевірку інформації. Однією з проблем є упереджене сприйняття результатів фактчекінгу, коли спростування фейків не завжди сприймається як об'єктивна істина. Бабак А. зазначає, що психологічні механізми сприйняття інформації можуть ускладнювати процес спростування

маніпуляцій, оскільки аудиторія часто схильна довіряти інформації, яка відповідає її попереднім переконанням [18]. Саме тому важливим аспектом діяльності фактчекінгових організацій є викриття фейків та пояснення аудиторії методології перевірки фактів, що сприяє формуванню критичного мислення та підвищенню рівня медіаграмотності.

Фактчекінгові проєкти дедалі частіше використовують краудсорсингові механізми, залучаючи спільноту до процесу перевірки інформації. Краудсорсинговий фактчекінг особливо ефективний у кризових ситуаціях, коли поширення неправдивих новин може мати серйозні наслідки для суспільства. Колективна перевірка фактів сприяє підвищенню точності аналізу та створює культуру відповідального споживання інформації.

В умовах цифрової епохи процеси збору, аналізу та поширення фактів значно ускладнилися через швидкість комунікації та зростання кількості маніпуляцій у медіа. Бабак А. визначає фактчекінг як багаторівневий процес оцінки інформації, що включає аналіз першоджерел, перевірку контексту та оцінку авторитетності медійних ресурсів [18]. Важливим аспектом цього процесу є незалежність журналістів та організацій, які здійснюють перевірку, адже лише за умови відсутності зовнішнього впливу можна гарантувати об'єктивність висновків.

Фактчекінг як метод журналістської діяльності можна розглядати з різних теоретичних підходів. Малая О. Ю. зазначає, що поняття фактчекінгу тісно пов'язане з концепцією медіаграмотності, оскільки вимагає аналітичного мислення та вміння критично оцінювати джерела інформації [19, с. 27]. Різні школи журналістики пропонують власні моделі визначення цього явища, спираючись на такі критерії, як швидкість перевірки, методологія аналізу та використання технологічних інструментів для розпізнавання фейків. Деякі дослідники вважають фактчекінг інструментом журналістських розслідувань, що застосовується для глибокого аналізу суспільно важливих

подій, тоді як інші підходи розглядають його як оперативний процес перевірки новинного контенту в реальному часі.

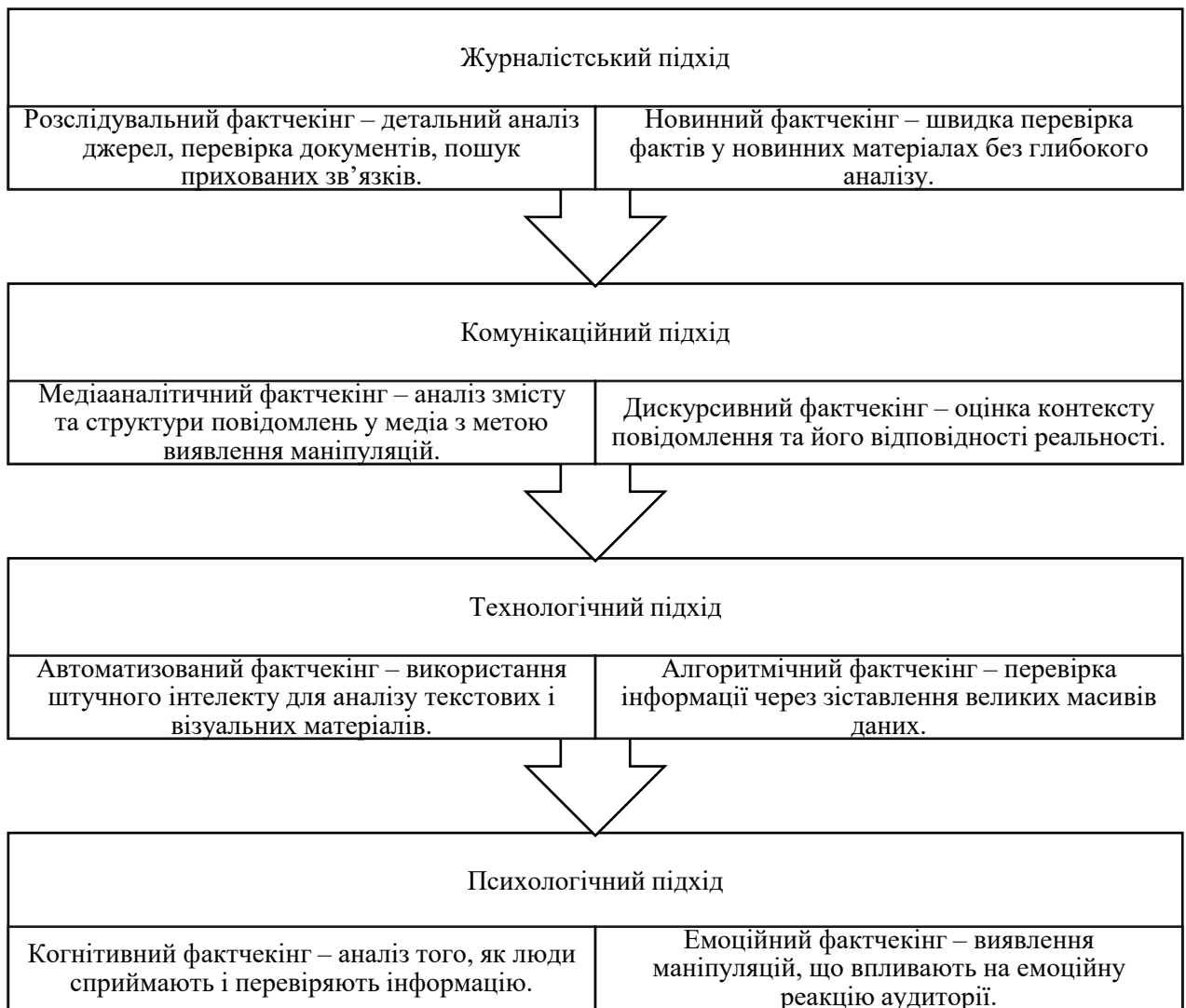

Рисунок 1.1 — Основні підходи до визначення фактчекінгу

Джерело: складено на основі [18-23]

Різун В. В. зазначає, що фактчекінг як частина теорії масової комунікації розглядається в контексті боротьби з інформаційними спотвореннями, які можуть мати політичну, економічну або соціальну мотивацію [20, с. 112]. Використання цього підходу дозволяє оцінити достовірність окремих тверджень та механізми створення та поширення маніпуляцій у медіапросторі. Особливе значення має оцінка каналів поширення дезінформації, оскільки

сучасні медіаплатформи, зокрема соціальні мережі та месенджери, дозволяють миттєво розповсюджувати контент без можливості його швидкої верифікації.

Фактчекінг також розглядається як один із ключових елементів журналістських розслідувань. Іванов В. Ф. наголошує, що процес перевірки фактів у цьому випадку має глибокий аналітичний характер і передбачає роботу з великими масивами даних, офіційними документами та експертними оцінками [21, с. 18]. Відмінність розслідувального фактчекінгу від традиційної новинної журналістики полягає в тому, що він спростовує або підтверджує факти та виявляє приховані зв'язки, фінансові потоки або політичні інтереси, які можуть впливати на зміст інформації.

Почепцов Г. розглядає фактчекінг як складову інформаційної безпеки, що дозволяє знижувати вплив пропагандистських кампаній та інформаційних атак [23, с. 87]. Автоматизовані алгоритми перевірки фактів, такі як аналіз ключових слів, розпізнавання візуальних маніпуляцій та штучний інтелект, стали важливими інструментами у протидії дезінформації. Проте навіть найсучасніші технології не можуть повністю замінити людський аналіз, оскільки маніпуляції часто відбуваються на рівні подачі інформації, що потребує критичного осмислення контексту та можливих мотивів поширення того чи іншого контенту.

Сучасні теоретичні підходи до визначення фактчекінгу відображають його складну та багаторівневу природу. Він поєднує журналістські, комунікаційні, технологічні та психологічні аспекти, що дозволяє забезпечувати всебічну перевірку інформації. В умовах інформаційних воєн та поширення фейків фактчекінг є важливим інструментом для підтримання достовірності контенту, підвищення рівня медіаграмотності та захисту суспільства від маніпуляцій.

Проблематика маніпуляцій у медіа вимагає розширення інструментарію журналістів. Традиційні методи перевірки доповнюються новими технологічними рішеннями, що дозволяють швидко виявляти підроблену

інформацію. У цьому контексті розвиток алгоритмічного та візуального фактчекінгу набуває особливого значення, адже саме ці напрями дозволяють оперативно ідентифікувати неправдиві матеріали, забезпечуючи ефективний захист від інформаційних загроз.

Таблиця 1.2 — Принципи фактчекінгу в сучасній журналістиці

Принцип	Значення	Перешкоди
Аналіз першоджерел, опрацювання документів, інтерв'ю з експертами	Висока точність, можливість аналізу контексту	Трудомісткість, потребує багато часу
Використання алгоритмів та штучного інтелекту для перевірки текстів та баз даних	Швидкість аналізу великих обсягів інформації	Обмеженість у виявленні складних маніпуляцій
Залучення спільноти експертів та громадськості до перевірки інформації	Оперативність, різноплановість аналізу	Можливість суб'єктивності оцінок
Аналіз зображень, відео, метаданих, використання геолокації	Виявлення підроблених зображень, фото та відеоманіпуляцій	Висока технічна складність, потреба у спеціалізованих знаннях
Поєднання ручного, автоматизованого, краудсорсингового та візуального аналізу	Баланс між точністю, швидкістю та глибоким аналізом	Необхідність координування процесів

Джерело: складено на основі [12]

Фактчекінг відіграє ключову роль у забезпеченні достовірності журналістських матеріалів, адже маніпуляції та дезінформація можуть суттєво впливати на формування громадської думки. Іванов В. Ф. зазначає, що робота з фактами вимагає перевірки достовірності першоджерел та усвідомлення контексту, в якому інформація поширюється, оскільки вирвані з контексту факти можуть створювати хибне уявлення про події або явища [21, с. 18].

Точність викладення матеріалів у журналістиці залежить від того, наскільки ретельно перевірені всі компоненти новини, зокрема цифри, цитати, імена та дати. Одним із головних викликів для сучасних журналістів є швидкість поширення інформації, що іноді змушує ЗМІ публікувати неперевірені дані, які пізніше можуть виявитися недостовірними. Саме тому

фактчекінг став обов'язковим етапом журналістської роботи, що підвищує рівень відповідальності медіа перед суспільством.

Використання фактчекінгу в журналістських розслідуваннях дозволяє виявляти фактичні помилки та цілеспрямовані маніпуляції, спрямовані на дезорієнтацію аудиторії. Бель Б. та його співавтори наголошують, що процес журналістського розслідування повинен будуватися на суворій перевірці фактів, зокрема через роботу з документами, свідченнями очевидців, експертними висновками та порівняльним аналізом різних джерел [22, с. 55].

Незалежний фактчекінг сприяє викриттю прихованих зв'язків між особами, компаніями або політичними структурами, що є особливо важливим у розслідуваннях корупційних схем або політичних маніпуляцій. Окрім того, фактчекінг допомагає у боротьбі з пропагандою, оскільки дозволяє відокремлювати реальні факти від інформаційних вкидів, спрямованих на маніпулювання громадською думкою.

Розвиток цифрових технологій значно вплинув на методи перевірки інформації у журналістиці. Раніше головними інструментами були архіви, бібліотеки, документи та інтерв'ю, проте сьогодні значну роль відіграють онлайн-ресурси, великі масиви даних та аналітичні платформи, що дозволяють автоматизувати процес перевірки.

Використання цифрових технологій дає змогу перевіряти першоджерела, аналізувати медіанаративи та навіть прогнозувати можливі вкиди дезінформації. Цифровий фактчекінг потребує високого рівня технічної підготовки журналістів, адже складність маніпуляцій у мережі зростає, а алгоритми, що створюють фейковий контент, стають дедалі досконалішими. У цих умовах поєднання традиційних та цифрових методів перевірки інформації є ключовим для підтримання високих стандартів журналістики та збереження довіри аудиторії.

З розвитком цифрових технологій роль фактчекінгу в журналістиці значно зросла. Поява автоматизованих систем верифікації, баз даних для

перевірки інформації, програм для аналізу фото- та відеоконтенту відкриває нові можливості для журналістів. Однак ці ж технології використовуються й для створення більш переконливих фейків, зокрема через технологію дипфейків, генеративні нейромережі та штучний інтелект для маскуванню дезінформації. Розвиток фактчекінгу є безперервним процесом, що вимагає постійного вдосконалення інструментів перевірки, зростання рівня обізнаності журналістів та підвищення цифрової грамотності суспільства.

1.2. Сучасні підходи та методи фактчекінгу в Україні

Період 2014–2022 років в історії України відзначився стрімким зростанням інформаційних загроз, спричинених гібридною агресією Російської Федерації. Після анексії Криму та початку бойових дій на сході України російська пропаганда активізувала інформаційні атаки, використовуючи методи дезінформації, маніпуляцій та поширення фейкових новин. Горбулін В. П. підкреслює, що на цьому етапі дезінформаційні кампанії мали на меті спотворення реальності та створення альтернативної картини подій, яка виправдовувала дії агресора та дискредитувала українську владу [1, с. 134]. Основними інструментами інформаційної війни стали традиційні медіа, соціальні мережі, спеціально створені ресурси, що поширювали неправдиву інформацію під виглядом незалежної журналістики. Реакція на такі виклики привела до зародження в Україні систематичного фактчекінгу як механізму боротьби з інформаційними маніпуляціями.

Одним із головних напрямів діяльності фактчекерів у цей період стала перевірка заяв політиків, що дозволяло спростовувати неправдиві твердження, які використовувалися для політичних маніпуляцій. Кушакова М. К. зазначає, що політичні наративи нерідко конструюються на основі перекручених фактів, які подаються таким чином, щоб впливати на громадську думку, змінюючи сприйняття реальності [4, с. 54]. Організації, такі як StopFake та VoxCheck,

розпочали системну перевірку інформації, зосереджуючи увагу на викритті ключових дезінформаційних наративів, що поширювалися як в українських, так і в зарубіжних медіа. Важливою частиною діяльності фактчекерів стала робота з соціальними мережами, оскільки значна частина фейкових новин розповсюджувалася через Facebook, Twitter та YouTube, а згодом – через телеграм-канали, які забезпечували анонімність джерел.

З розвитком цифрових технологій та збільшенням кількості маніпулятивних методів поширення інформації в Україні почали застосовувати різні підходи до фактчекінгу. Зокрема, розроблялися алгоритми автоматичної перевірки текстових повідомлень, візуального контенту та аналізу відео. Була С. та Свідерська О. відзначають, що у період активної інформаційної війни особливе значення набули аналітичні методи розпізнавання маніпулятивних схем, які дозволяли спростовувати фейки та виявляти механізми їхнього поширення [6, с. 23]. Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем перевірки стало важливим елементом у боротьбі з дезінформацією, дозволяючи обробляти великі масиви даних та оперативно виявляти неправдиву інформацію.

Таблиця 1.3 — Основні методи фактчекінгу в Україні

Метод	Принцип роботи	Основні переваги
Перевірка політичних заяв	Аналіз висловлювань політиків на відповідність фактам	Виявлення маніпуляцій у політичному дискурсі
Аналіз соціальних мереж	Виявлення фейкових новин у Facebook, Twitter, YouTube	Оперативність перевірки, велика охопленість аудиторії
Фактчекінг візуального контенту	Аналіз зображень і відео через перевірку метаданих, пошук оригіналів	Виявлення фотомонтажу, підроблених зображень та відео
Автоматизована перевірка тексту	Використання алгоритмів для аналізу правдивості текстових повідомлень	Швидкість обробки великих обсягів інформації
Розслідувальний фактчекінг	Глибокий аналіз джерел, документів та експертних коментарів	Висока точність, можливість розкриття складних схем дезінформації

Джерело: складено автором

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року інформаційна війна набула ще більшої інтенсивності, перетворившись на добре організовані кампанії дезінформації. Основними цілями таких кампаній стали створення панічних настроїв, дискредитація Збройних сил України, спроби посіяти недовіру до міжнародних партнерів та спотворення фактів про події на фронті. Відбувся значний зсув у методах поширення фейків – якщо у 2014–2021 роках основними каналами залишалися соціальні мережі та традиційні медіа, то з 2022 року ключовим інструментом стали телеграм-канали, які дозволяли швидко розповсюджувати дезінформацію анонімними джерелами.

Відповіддю на такі виклики стало посилення інституціоналізації фактчекінгу. Було створено державні та громадські ініціативи, такі як Центр протидії дезінформації при РНБО, які координували боротьбу з фейками на рівні державної політики. Крім того, міжнародні фактчекінгові організації почали активно співпрацювати з українськими аналітичними центрами, розробляючи спеціальні методології перевірки інформації. Одним із найважливіших напрямів діяльності стало виявлення інформаційно-психологічних операцій (ІПСО), які використовувалися противником для створення керованого інформаційного хаосу та деморалізації населення.

Фактчекінг у період повномасштабної війни 2022–2025 років вийшов за межі лише журналістської діяльності, перетворившись на складову державної інформаційної безпеки. Основним викликом для України стало те, що маніпуляції та фейки поширювалися в традиційних медіа чи соціальних мережах та на державному рівні країни-агресора, де дезінформація стала інструментом зовнішньої та внутрішньої політики. Денисенко В. зазначає, що політичні комунікації в умовах конфліктів нерідко базуються на використанні спотворених фактів, що дозволяє виправдовувати власні дії та формувати вороже ставлення до опонентів [7, с. 187]. Однією з найпотужніших інформаційних операцій стали спроби представити Україну як державу, що

порушує міжнародні норми, поширення фейків про нібито злочини Збройних сил України. Такі кампанії супроводжувалися текстовими вкидами та маніпуляцією візуальним контентом, що ускладнювало їхню перевірку.

На тлі цих загроз зростає роль державних органів у боротьбі з дезінформацією. Було розроблено комплексні підходи до фактчекінгу, які передбачали спростування фейків та проведення превентивних заходів, спрямованих на підвищення рівня інформаційної грамотності населення. Єфтені Н. М. наголошує, що ефективна протидія маніпуляціям можлива лише за умови комплексного підходу, який включає моніторинг інформаційного середовища, швидке реагування на загрози та роз'яснювальну роботу серед громадян [8, с. 236]. Одним із таких механізмів стала взаємодія незалежних фактчекерів із державними структурами та міжнародними партнерами, що дозволяло отримувати доступ до аналітичних баз даних, відкритих джерел та супутникової розвідки.

Фактчекінг також набув нового виміру через активне використання штучного інтелекту та автоматизованих алгоритмів у перевірці інформації. Якщо раніше основний акцент робився на перевірці текстових матеріалів, то після 2022 року особливої уваги набули методи аналізу відео та аудіо, що використовувалися у маніпулятивних цілях. Свідерська О. І. зазначає, що вплив на масову свідомість у періоди криз стає особливо сильним, оскільки людина у стані емоційного напруження менш критично сприймає інформацію та легше піддається маніпуляціям [9, с. 152].

Таблиця 1.4. Інституціоналізація фактчекінгу в Україні після 2022 року

Напрямок	Основні інституції	Механізми роботи
Державна боротьба з дезінформацією	Центр протидії дезінформації при РНБО, МКІП	Моніторинг, аналітика, розробка інформаційної стратегії
Громадські ініціативи	StopFake, VoxCheck, "Без Брехні"	Незалежний аналіз медіаконтенту, публікація спростувань
Міжнародна співпраця	EUvsDisinfo, Bellingcat, OSINT-групи	Обмін даними, аналіз відкритих джерел, фактчекінг військової інформації

Автоматизований фактчекінг	Алгоритми на базі ШІ, аналітичні платформи	Аналіз текстів, відео, аудіо на маніпуляції та фейки
Освітні програми	Медіаграмотність для журналістів, інтеграція фактчекінгу в освіту	Курси, лекції, тренінги для журналістів та громадян

Джерело: складено автором

Підвищення рівня інформаційної грамотності стало одним із ключових напрямів боротьби з фейками. Якщо у період 2014–2021 років основна увага зосереджувалася на виявленні неправдивої інформації, то після 2022 року стратегія змінилася на запобігання її поширенню. Запуск освітніх програм, інтеграція медіаграмотності у навчальні процеси та створення спеціалізованих курсів для журналістів дозволили суттєво підвищити стійкість суспільства до дезінформаційних атак. Одним із успішних прикладів стало впровадження інформаційних кампаній, спрямованих на роз'яснення того, як працюють механізми маніпуляції, чому люди вірять у фейки та як розпізнавати дезінформацію.

Фактчекінг у сучасних умовах потребує швидкого реагування та розуміння стратегічних цілей інформаційної війни. Дезінформаційні атаки більше не є хаотичними – вони плануються на рівні цілих спецоперацій, що мають довготривалий вплив на суспільну думку. Тому робота фактчекерів вже не обмежується лише розвінчуванням фейків, а включає детальний аналіз інформаційного середовища, виявлення тенденцій у пропагандистських наративах та розробку методів захисту від маніпуляцій. Перспективним напрямом є подальший розвиток автоматизованих систем, що дозволяють аналізувати великі масиви даних у режимі реального часу, що значно покращить ефективність боротьби з інформаційними загрозами.

Подальший розвиток технологій у сфері фактчекінгу в Україні після 2022 року дозволив застосовувати штучний інтелект для перевірки текстових матеріалів та для аналізу великих баз даних, соціальних мереж та телеграм-каналів у режимі реального часу. Запровадження інструментів OSINT (Open

Source Intelligence) стало критично важливим для перевірки інформації про військові події, дозволяючи аналізувати супутникові знімки, геолокаційні дані та інші відкриті джерела. Фактчекінг поступово перетворився на невід'ємну частину інформаційної безпеки держави та його ефективність визначатиме здатність суспільства протистояти інформаційним загрозам у майбутньому.

1.3. Роль телеграм-каналів у поширенні інформації та ризики маніпуляцій

Телеграм-канали стали одним із ключових інформаційних майданчиків сучасного медіапростору, відіграючи значну роль у поширенні новин, аналітики та суспільно-політичних дискусій. Формат месенджера, що поєднує елементи соціальної мережі та закритого інформаційного простору, надає можливість швидкого обміну контентом без обмежень алгоритмічного ранжування, як у традиційних соціальних мережах. Чернявська Л. та Данилюк Н. наголошують, що Telegram забезпечує миттєвий доступ до інформації без необхідності проходження складних процесів модерації, що робить його привабливим інструментом для незалежних медіа, громадських активістів, політичних аналітиків і навіть державних органів [10, с. 195]. Однак відсутність централізованого контролю, притаманного традиційним ЗМІ, спричиняє низку викликів, зокрема поширення неперевіреної інформації, маніпулятивних матеріалів та фейкових новин.

Телеграм-канали відіграють особливу роль у кризових ситуаціях, коли швидкість доступу до інформації є критичною. Під час військових конфліктів, політичних криз або надзвичайних ситуацій саме Telegram стає основним джерелом новин, дозволяючи громадянам отримувати оперативні зведення без затримок, характерних для традиційних медіа. Жугай В. та Кузнєцова Т. зазначають, що гнучкість платформи та можливість ведення анонімних

каналів роблять її привабливою для різних суб'єктів інформаційного простору, включаючи державні установи, журналістів, активістів, організаторів дезінформаційних кампаній [11, с. 122]. З одного боку, це сприяє розширенню медійного плюралізму, з іншого – створює сприятливе середовище для інформаційних маніпуляцій, що використовуються як елемент гібридних війн.

Одним із головних викликів, пов'язаних із використанням телеграм-каналів, є їхня роль у розповсюдженні фейкових новин та дезінформаційних кампаній. Тонкіх Ю. зазначає, що Telegram дозволяє легко створювати та адмініструвати анонімні канали, які не підлягають регуляції з боку державних органів або медійних наглядових структур [12, с. 49]. Унаслідок цього в інформаційному просторі поширюються канали, що спеціалізуються на маніпулятивних матеріалах, викривлених інтерпретаціях подій та відвертій пропаганді. Використовуючи методи емоційного впливу, маніпулятори змушують аудиторію реагувати на певні події передусім на рівні почуттів, а не логіки, що сприяє некритичному сприйняттю інформації та формуванню викривленої картини реальності.

Рисунок 1.2. Основні напрями впливу телеграм-каналів у інформаційному середовищі

Джерело: складено на основі [10-15]

Телеграм-канали також відіграють важливу роль у процесах політичної мобілізації, дозволяючи організувати масштабні акції протесту, поширювати політичні меседжі та координувати дії громадянського суспільства. Пічкурова З. В. зазначає, що можливість Telegram працювати в умовах цензури та блокувань робить його ефективним інструментом для обміну інформацією навіть у середовищах із жорстким державним контролем [13, с. 142]. Однак така особливість платформи також використовується авторитарними режимами для реалізації інформаційних атак, спрямованих на формування вигідних їм наративів. Інформаційні війни, що ведуться через

Telegram, нерідко включають кампанії з дискредитації опонентів, спотворення реальної ситуації та підбурювання суспільних конфліктів.

Одним із найскладніших викликів, пов'язаних із впливом телеграм-каналів, є боротьба з анонімними джерелами дезінформації. Гуржій С. В. підкреслює, що багато інформаційних атак реалізуються через мережі ботів та каналів, створених для поширення фейкових новин, які ускладнюють роботу фактчекерів і збільшують рівень недовіри до традиційних медіа [14, с. 165]. Використання методів розпізнавання маніпулятивних технік, таких як перевірка першоджерел, аналіз контенту та його відповідності реальним подіям, стає важливим елементом у боротьбі з інформаційними загрозами. Розвиток механізмів перевірки контенту та впровадження систем автоматизованого фактчекінгу дозволяє мінімізувати ризики, пов'язані з дезінформацією, однак ключову роль у цьому процесі відіграє критичне мислення аудиторії.

Телеграм-канали вже не просто засіб комунікації, а один із найпотужніших інструментів інформаційного впливу в сучасному цифровому середовищі. Вони можуть бути використані як для розширення можливостей незалежної журналістики, так і для масштабних інформаційних маніпуляцій, що впливають на суспільну думку. Впровадження ефективних методів контролю достовірності інформації, розвиток аналітичних механізмів перевірки контенту та посилення цифрової грамотності населення є необхідними умовами для забезпечення стійкості до інформаційних атак у майбутньому.

Регулювання телеграм-каналів в Україні є складним і багатоаспектним процесом, що зумовлений одночасно необхідністю захисту інформаційного простору від дезінформації та забезпеченням свободи слова. На відміну від традиційних медіа, телеграм-канали не підпадають під дію медійного законодавства, що ускладнює процес їхнього контролю та відповідальності за поширену інформацію. Велика кількість каналів ведеться анонімно, що

дозволяє авторам уникати юридичної відповідальності за маніпуляції, наклепи або розпалювання ворожнечі. Відсутність регулювання створює сприятливі умови для інформаційних атак, які використовуються як зовнішніми, так і внутрішніми суб'єктами для впливу на суспільну думку.

Законодавче врегулювання телеграм-каналів ускладнене ще й тим, що платформа не має офіційного представництва в Україні, а її політика конфіденційності гарантує анонімність користувачів та адміністраторів. Тому робить неможливим пряме втручання державних органів у процес модерації контенту, що відрізняє Telegram від інших соціальних мереж, які активно співпрацюють із національними регуляторами. Навіть у випадках, коли певні канали поширюють небезпечний контент або заклики до насильства, їхнє блокування можливе лише через адміністрацію платформи, що є складним і тривалим процесом.

Вагомою проблемою є відсутність чітких критеріїв оцінки достовірності інформації, що поширюється у телеграм-каналах. Оскільки кожен користувач може створити канал і поширювати будь-який контент без проходження редакційної перевірки, існує високий ризик маніпуляцій, спотворення фактів та використання платформи для інформаційних спецоперацій. Крім того, анонімні канали часто використовуються для політичного тиску, дискредитації окремих осіб та компаній, створення інформаційного хаосу та впливу на громадську думку.

Таблиця 1.5 — Ризики та переваги використання телеграм-каналів

Категорія	Ризики	Переваги
Доступність та анонімність	Неможливість встановлення авторства контенту, що ускладнює відповідальність за дезінформацію	Можливість поширення альтернативних думок без тиску цензури
Швидкість поширення інформації	Висока ймовірність неконтрольованого розповсюдження фейків	Оперативне інформування під час кризових ситуацій

Маніпуляції та вплив на суспільну думку	Використання для пропаганди, маніпуляцій та політичного впливу	Інструмент громадянської журналістики, що дозволяє висвітлювати події незалежно від традиційних медіа
Регуляція та безпека	Відсутність правового контролю, що сприяє зловживанням	Вільний обмін інформацією без бюрократичних обмежень
Комерційний аспект	Використання ботів та платних дописів для маніпуляції громадською думкою	Можливість незалежного фінансування через рекламу та донати

Джерело: складено автором

Сучасний інформаційний простір України демонструє зростаючу залежність від цифрових платформ, що робить питання регулювання телеграм-каналів надзвичайно актуальним. Вплив цих каналів особливо відчутний у періоди політичних криз, воєнних конфліктів або соціальних потрясінь, коли швидкість поширення інформації відіграє ключову роль. Незважаючи на всі ризики, Telegram залишається важливим інструментом для журналістів, громадських активістів та офіційних установ, які використовують платформу для оперативної комунікації з населенням.

Реакція держави на проблему інформаційних загроз у Telegram залишається неоднозначною. З одного боку, існують ініціативи щодо розробки механізмів співпраці з платформою, однак їхня ефективність є обмеженою через політику конфіденційності Telegram. З іншого боку, активно впроваджуються альтернативні заходи – такі як просвітницькі кампанії, спрямовані на підвищення рівня медіаграмотності населення, створення державних фактчекінгових ініціатив та розвиток незалежних платформ, що спеціалізуються на перевірці інформації.

Проблема дезінформації в Telegram не може бути вирішена лише шляхом блокування небажаних каналів або запровадженням жорстких правових обмежень. Оскільки платформа є міжнародною, державні регуляції можуть мати обмежений вплив на її роботу. Основним напрямом боротьби з фейками та маніпуляціями залишається створення якісного, достовірного

контенту, який конкуруватиме з дезінформаційними матеріалами за увагу аудиторії.

Телеграм-канали є потужним інструментом інформаційного впливу, який може використовуватися як для поширення достовірної інформації, так і для маніпуляцій та дезінформаційних кампаній. Відсутність чітких механізмів регулювання, анонімність користувачів та висока швидкість поширення контенту роблять Telegram ідеальним середовищем для інформаційних війн та пропаганди.

Для зменшення негативного впливу дезінформації необхідно зосередитися на розвитку медіаграмотності серед населення. Просвітницькі кампанії, що навчають критичному мисленню, можуть значно знизити рівень довіри до фейкових новин та підвищити здатність громадян самостійно оцінювати достовірність інформації. Крім того, важливим кроком є створення незалежних фактчекінгових ініціатив, які допоможуть верифікувати дані та розвінчувати маніпуляції.

РОЗДІЛ II. СТВОРЕННЯ ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛУ ДЛЯ ФАКТЧЕКІНГУ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

2.1. Концепція та структура телеграм-каналу як фактчекінгового медіапроєкту

У сучасних умовах інформаційного перевантаження та активного поширення дезінформації, створення незалежного фактчекінгового майданчика є актуальним та необхідним інструментом захисту інформаційного простору. Канал під назвою «Фактчекінг» було розроблено як експериментальний медіапроєкт із метою практичної реалізації механізмів перевірки фактів у публічному онлайн-середовищі.

Концепція каналу базується на двох взаємопов'язаних цілях:

- Регулярне спростування неправдивої інформації, фейків і маніпуляцій, які активно поширюються у цифровому середовищі;
- Просвітницька функція — навчання підписників базовим навичкам фактчекінгу.

Ключовою особливістю каналу є поєднання двох типів контенту: перевірка конкретних інформаційних кейсів (новини, відео, цитати, зображення) та теоретичні та освітні дописи про методи перевірки.

Таблиця 2.1 — Концепція Telegram-каналу «Фактчекінг»

Параметр	Характеристика
Назва	Фактчекінг
Тематика	Перевірка фактів, протидія дезінформації, навчання критичному мисленню
Формат	Стисло структуровані дописи, аналітичні розбори, освітні повідомлення
Регулярність публікацій	Один–два дописи щоденно
Стиль	Нейтральний, аргументований, академічно адаптований
Типи матеріалів	Фактчек новин, візуальних матеріалів, цитат, статистичних повідомлень
Технічні засоби	Google Images, Wayback Machine, TinEye, StopFake, Open Source Intelligence
Формати взаємодії	Реакції, голосування, коментарі, пропозиції користувачів

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Концептуальних основ Telegram-каналу «Фактчекінг» виступає створення логічно структурованого, темпоритмічно стабільного інформаційного середовища. Інформаційна модель каналу орієнтована на регулярне оновлення контенту з фокусом на оперативність і системність, що дозволяє підтримувати інтерес аудиторії та забезпечувати формування стійкого користувачького зв'язку. Контентна політика враховує змінність інформаційного порядку денного та необхідність гнучкого реагування на інформаційні вкиди, але при цьому зберігає концептуальну сталість.

Цільовою аудиторією каналу є молодь, журналісти-початківці, студенти, викладачі, а також усі користувачі, які прагнуть орієнтуватися у сучасному медіапросторі. Усі публікації каналу адаптовані до сприйняття широкого кола читачів, що передбачає доступність мови, логічну структуру та обґрунтовані джерела.

У межах реалізації проєкту канал отримав чітку структуру, розподілену за тематичними рубриками, які дозволяють підтримувати контентну різноманітність і системність. Серед них: «Фейк тижня», «Механіка фейку», «Фейк чи правда?», «Класика фейків», «Як це перевірити?», «Цифрова гігієна» тощо.

Кожна публікація на каналі має уніфіковану структуру:

- 1) короткий опис інформаційного кейсу;
- 2) посилання на джерело або матеріал (якщо наявне);
- 3) аналітичний розбір із поясненням.
- 4) верифіковане формулювання вердикту.

До постів можуть додаватися скріншоти, ілюстрації, лінки на фактчек-платформи або використані інструменти (Google Images, InVID, Wayback Machine тощо).

Усі правила оформлення, структурування та публікаційної етики визначені внутрішнім регламентом каналу, що передбачає: заборону на зайві емоційні оцінки, обов'язкову перевірку джерел, прозорість методології.

Комунікація з аудиторією відбувається через реакції, голосування, пропозиції до перевірки інформації та інтеграцію у чат-боти або інші платформи зворотного зв'язку.

Інформаційний Telegram-канал «Фактчекінг» створено як повноцінний практичний інструмент для реалізації ідеї перевірки фактів у відкритому середовищі. Його структура та концепція дозволяють поєднати інформаційну боротьбу з дезінформацією з розвитком критичного мислення серед широкої аудиторії.

Таблиця 2.2 — Тематичні рубрики каналу «Фактчекінг» та їх функціональне призначення

№	Назва рубрики	Зміст і призначення
1	Механіка фейку	Аналітичні пояснення того, як створюються фейки: структура, прийоми, психологія
2	Фейк чи правда?	Інтерактивний формат: підписник має здогадатися, чи правда перед ним
3	Як це перевірити?	Інструкції з перевірки: зображень, відео, цитат, акаунтів
4	Класика фейків	Історично значущі, повторювані або знакові фейки в інформаційній війні
5	Цифрова гігієна	Поради з інформаційної безпеки, антифейкової гігієни та медіаграмотності
6	Освітні кейси	Навчальні дописи з прикладами фактчекінгу для підвищення навичок критичного аналізу

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Медійний проект Telegram-канал «Фактчекінг» створено як функціональний приклад застосування теоретичних принципів фактчекінгу у практичному цифровому середовищі. Його контентне наповнення не є випадковим або хаотичним — воно побудоване відповідно до заздалегідь визначеної логіки, спрямованої на поєднання актуальності, достовірності та навчального потенціалу. Основне завдання каналу полягає не тільки в оперативному реагуванні на поширення неправдивої інформації та у формуванні довгострокової навички критичного споживання контенту.

Особливістю структури є поділ усіх матеріалів на рубрики, кожна з яких виконує власну функцію в системі взаємодії з аудиторією. Рубрика «Механіка фейку» ілюструє приклади дезінформації та розкриває її структурні основи —

такі як виривання з контексту, використання емоційно насиченої лексики, підробка джерел або маніпуляція з візуальним контентом.

Контентна модель каналу розроблена з урахуванням різних категорій споживачів інформації. Наведена нижче схема демонструє основні цільові групи, на які орієнтується проєкт, та ключові характеристики кожної з них.

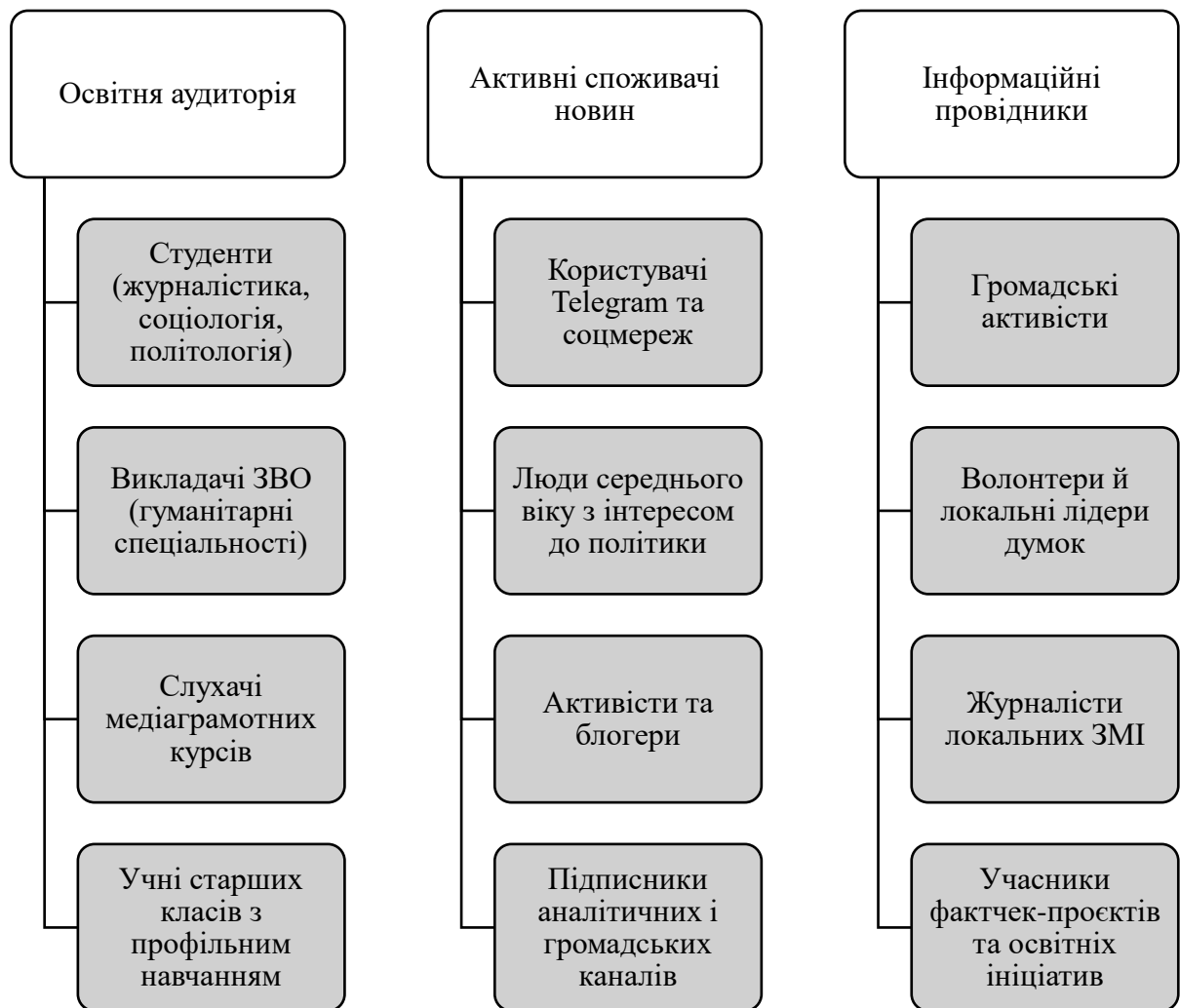

Рисунок 2.1 — Цільова аудиторія каналу «Фактчекінг» та їх основні характеристики

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Даний поділ дозволяє чітко формулювати контентну стратегію: для освітньої аудиторії — створюється рубрика «Як це перевірити?», що виконує функцію інструкцій та навчальних гайдів; для активних споживачів — рубрика «Фейк тижня» та «Фейк чи правда?», що тримають фокус на

поточному інформаційному полі; для інформаційних провідників — рубрика «Класика фейків», яка дозволяє розуміти природу повторюваних інформаційних кампаній.

Структура дописів у межах каналу не є випадковою — кожен пост має певну логіку побудови. Зазвичай це: заголовок, стислий опис ситуації або інформаційної одиниці (новини, цитати, фото), аналітичний блок із розбором, зазначення використаних інструментів (Google Images, Wayback Machine, StopFake, офіційні реєстри), а також висновок із чітко сформульованим вердиктом.

Особливе місце займає мовна політика каналу. Вона базується на засадах нейтральності, фактологічності та уникнення будь-яких форм суб'єктивізму. Забезпечує об'єктивне сприйняття інформації та виключає емоційний тиск на читача. Додатково, використання термінології у текстах завжди супроводжується її поясненням у простій формі — для того, щоб уся аудиторія незалежно від рівня підготовки могла опанувати зміст без когнітивного бар'єру.

З урахуванням динаміки дезінформаційного середовища, канал «Фактчекінг» має потенціал для подальшого розвитку як багаторівневої платформи, де поєднуються аналітика, освіта та оперативне реагування. Його структура дозволяє швидко інтегрувати нові формати — наприклад, голосування, запити на перевірку, інтерактивні формати взаємодії. Створює гнучку систему комунікації з аудиторією, яка споживає та формує запит на перевірку.

Telegram-канал «Фактчекінг» виступає як канал комунікації, а як інформаційно-аналітична одиниця, здатна адаптуватися до змін інформаційного поля, реагувати на потреби аудиторії, а також виконувати освітню функцію з підвищення рівня медіаграмотності.

2.2. Технічні засоби та алгоритми перевірки інформації

Фактчекінг як дисципліна вимагає етичних та методологічних принципів та застосування конкретних технічних засобів, що дозволяють проводити системну верифікацію даних. З огляду на природу цифрового інформаційного середовища, перевірка потребує інструментів, здатних ідентифікувати джерело матеріалу, виявити хронологічні невідповідності, здійснити пошук першоджерел та встановити автентичність зображень, відео, текстів. Технічна верифікація базується на алгоритмах, які уможливають проведення критичного аналізу оприлюдненої інформації через автоматизовані системи, відкриті бази даних та інструменти OSINT. За твердженням Гуцуляка Д., ефективність фактчекінгу в умовах інформаційної гібридності безпосередньо залежить від здатності швидко інтегрувати технології аналізу та моделі перевірки до реального часу функціонування медіа [15, с. 24].

Кожен інформаційний об'єкт, що підлягає фактчекінгу, потребує диференційованого підходу до перевірки. Аналіз цифрового зображення відрізняється від перевірки цитати чи публічного висловлювання. Візуальні матеріали, у першу чергу, досліджуються за допомогою сервісів зворотного пошуку зображень, таких як Google Reverse Image Search або TinEye, що дозволяють відстежити хронологію появи фото в мережі. Верифікація відео зазвичай здійснюється з використанням платформи InVID, яка надає доступ до аналізу метаданих та візуального фреймування. У випадках, коли йдеться про текстові повідомлення, ключовим є аналіз джерела: наявність першої публікації, її авторство, ознаки редакційного втручання або невідповідність дат. Гороховський О. акцентує увагу на важливості комплексного аналізу

кожного факту, що включає щонайменше три незалежні підтвердження або співставлення даних [17, с. 91].

У межах структурованого підходу до технічного аналізу застосовується базова класифікація інструментів перевірки інформації за типом контенту, що підлягає верифікації. Нижче наведено узагальнену таблицю, що демонструє відповідність між типами інформаційного контенту, технічними засобами перевірки та основними діями в межах алгоритму фактчекінгу.

Таблиця 2.3 — Технічні інструменти та відповідні дії при верифікації контенту

Тип контенту	Інструмент	Основна функція	Ключова дія в межах алгоритму
Зображення	Google Images, TinEye	Зворотний пошук, аналіз джерела	Встановлення першої появи
Відео	InVID, YouTube Data Viewer	Аналіз метаданих, ключових кадрів	Порівняння з відомими джерелами
Текст	Google Search, Wayback	Архівація джерел, порівняння версій	Верифікація часу публікації, змісту
Цитати	Офіційні сайти, стенограми	Порівняння з повним джерелом	Виявлення виривання з контексту
Статистика	Державні реєстри, Statista	Співставлення з відкритими даними	Перевірка точності та достовірності цифр

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Вибір інструменту не є випадковим, він базується на природі об'єкта перевірки та обраній логіці роботи з джерелами. Згідно з рекомендаціями Вардл К., верифікація має здійснюватися з урахуванням похідної достовірності, тобто ступеня залежності перевірюваного факту від наявності надійного джерела інформації та підтвердженої первинності [16, с. 42]. Оцінка достовірності не зводиться до формального підтвердження, а є складним процесом когнітивного аналізу цифрового контексту, в якому фейкова інформація намагається мімікрувати під автентичну.

Особливе значення має методика OSINT (Open Source Intelligence), яка дозволяє працювати з відкритими джерелами в мережі. До базових операцій, що проводяться в межах OSINT, належать аналіз доменів, IP-адрес, облікових записів у соціальних мережах, перевірка активності акаунтів та часових ліній

публікацій. Використання OSINT як базової складової перевірки інформації відзначається у дослідженнях Бабака А., який на прикладі міжнародних фактчек-платформ окреслює ефективність інструменту при дослідженні візуальних маніпуляцій [18].

Технічні засоби перевірки інформації становлять набір інструментів та функціональну модель дій, яка реалізується через чіткий алгоритм аналітичного мислення. Саме тому фактчекінг не може обмежуватись інтуїтивною оцінкою достовірності або неформальними ознаками. Процес перевірки передбачає послідовне виконання низки логічно впорядкованих кроків, кожен із яких відіграє ключову роль у досягненні об'єктивного результату. Формується механізм перевірки та основа інформаційної культури, що має стати нормою у цифровому середовищі.

Розглядаючи перевірку як структурований процес, необхідно виокремити її багаторівневий характер. На початковому етапі йдеться про ідентифікацію об'єкта — тобто розуміння, що саме перевіряється: цитата, фото, відео, статистичне твердження або новинне повідомлення. Визначення категорії інформаційного об'єкта дозволяє обрати відповідну траєкторію перевірки та набір інструментів. Далі відбувається виявлення джерела — як оригінального, так і вторинного, з подальшою оцінкою його авторитетності та репутаційного статусу в інформаційному полі. Проміжна мета цих етапів — підтвердити або спростувати сам факт існування джерела у заявленому вигляді.

У межах Telegram-каналу «Фактчекінг» застосовується комбінований підхід до відбору інформаційних об'єктів для перевірки. Критеріями первинного відбору є: 1) висока частотність поширення повідомлення у публічному цифровому середовищі, 2) наявність потенційної дезінформаційної складової, 3) актуальність у суспільному дискурсі, 4) потенційна шкода для користувачів (особливо у темах війни, здоров'я, безпеки). Контент фіксується через моніторинг інформаційних каналів,

соціальних мереж, а також за допомогою прямих звернень підписників, які можуть надсилати новини або зображення на перевірку.

Окрему роль у відборі матеріалів відіграє аналітичний моніторинг авторитетних фактчек-платформ. У процесі роботи використовуються дані проєкту «Детектор медіа» — зокрема розділи, присвячені щотижневим звітам щодо фейкових або маніпулятивних матеріалів у національному медіапросторі. Задля розширення джерельної бази регулярно перевіряються аналітичні публікації західних фактчек-платформ, серед яких: *Snopes*, *PolitiFact*, *Reuters Fact Check*, *Full Fact*, *FactCheck.org*. Дані з цих платформ використовуються переважно у випадках, коли йдеться про адаптацію або верифікацію міжнародних фейків, які набули популярності у вітчизняному сегменті інформаційного простору.

Таблиця 2.4 — Технічні та допоміжні засоби перевірки інформації у Telegram-каналі «Фактчекінг»

Назва інструмента / платформи	Тип контенту для перевірки	Функціональне призначення
Google Reverse Image Search	Фото, зображення	Встановлення джерела та хронології зображення, виявлення раніше опублікованих матеріалів
TinEye	Фото, графіка	Пошук першої появи візуального об'єкта в публічному просторі
InVID	Відео, скріншоти	Аналіз метаданих відео, розкадрування, перевірка часу та геолокації
Wayback Machine (archive.org)	Вебсторінки, статті	Перевірка змін на сайтах, аналіз редагувань, пошук первинної версії публікації
Snopes, PolitiFact, FactCheck.org	Іноземні фейки, цитати	Орієнтація на міжнародні прецеденти фактчекінгу, перевірка на повторення відомих фейків
Detector Media	Національні медіа	Аналітичні огляди дезінформації в українському просторі, джерело кейсів для перевірки
YouTube Data Viewer (Amnesty)	Відео з Telegram/TikTok	Виявлення оригінальних відеофрагментів та першоджерел публікації
OpenCorporates, YouControl	Дані про компанії	Перевірка юридичного статусу організацій, пошук власників, офіційна реєстрація

Google Search, Google News	Цитати, події, публікації	Пошук прямих джерел інформації, зіставлення з офіційними матеріалами
Офіційні державні реєстри України	Статистичні та нормативні дані	Перевірка фактів, які стосуються соціальної, економічної та політичної інформації

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Після відбору кожного об'єкта відбувається його фіксація у внутрішній контентній таблиці каналу із зазначенням типу матеріалу (зображення, відео, цитата, новина, статистика), дати, платформи поширення та короткого формулювання проблеми. Далі здійснюється поетапна перевірка згідно з алгоритмом, викладеним у попередньому підрозділі. Особливу увагу приділено технічному аналізу та семантичному розбору — тобто співставленню змісту з офіційними даними, хронологією подій та коментарями незалежних джерел.

Верифікація здійснюється з використанням комбінації базових технічних засобів: Google Reverse Image Search (для зображень), InVID (для відео), Wayback Machine (для аналізу змін контенту на сайтах), Open Corporates та YouControl (для перевірки інформації про компанії), а також державних реєстрів, що мають відкритий доступ. Окремо обробляються текстові цитати, які зіставляються з офіційними виступами, архівами виступів та стенограмами (у разі наявності). Для кожного кейсу створюється аналітична модель, у якій зафіксовано всі інтерпретаційні та джерельні переходи, що ведуть до остаточного висновку.

Публікація в Telegram-каналі відбувається лише після остаточного затвердження висновку. Структура кожного поста містить заголовок, короткий опис перевіреного об'єкта, аналітичний розбір із зазначенням використаних інструментів та логіки перевірки, візуальне оформлення (скріншот, фрагмент відео, карта або інфографіка) і чітко сформульований підсумковий вердикт: «Фейк», «Маніпуляція», «Правда з уточненням» або «Непідтверджено». Кожен пост оформлюється за внутрішнім редакційним стандартом, що включає стислу, логічну та термінологічно коректну подачу.

Контент у Telegram-каналі публікується із дотриманням часової регулярності — щоденно або з інтервалом не більше 36 годин між дописами. Можливо підтримувати сталу взаємодію з аудиторією та формувати звичку до сприйняття перевіреної інформації. Завдяки стабільному алгоритму перевірки та прозорій структурі, кожен допис виконує інформативну та навчальну функцію — демонструючи логіку фактчекінгу в дії. У довгостроковій перспективі це сприяє підвищенню загального рівня медіаграмотності серед аудиторії каналу.

Верифікація зображень, аудіовізуальних матеріалів або текстів реалізується через спеціалізовані платформи й алгоритми, однак найбільш критичною складовою є етап логічного аналізу. Перевірка метаданих, обробка зображення, зворотній пошук, перегляд архіву версій або порівняння цитати з оригіналом — лише технічні дії. Без аналітичного компонента, без вміння зіставляти факти, хронологію подій і джерела, технічна перевірка втрачає функціональність. Тому важливим критерієм якісної верифікації є включення інтерпретаційного рівня, де фахівець здатен зробити висновок, відокремлений від автоматизованого результату.

Нижче подано схему основного алгоритму перевірки інформації. Вона охоплює ключові етапи, що забезпечують повноцінну верифікацію повідомлення в межах цифрового середовища. Структура алгоритму уможлиблює його застосування як у професійній журналістській практиці, так і в роботі медіаграмотних користувачів.

Рисунок 2.2 — Алгоритм перевірки інформації у цифровому середовищі
Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Застосування наведеного алгоритму дозволяє уникнути поверхневих суджень, забезпечити наявність логічного ланцюга у процесі перевірки, а також формалізувати роботу з інформаційним матеріалом. Цей підхід відповідає принципу верифікаційної реплікованості — коли кожна особа, незалежно від суб'єктивної позиції, може пройти однакову послідовність дій і дійти подібного висновку. Інформація набуває статусу верифікованої на рівні переконання, а на рівні процедурного підтвердження.

Окремої уваги заслуговує категорія візуальних фейків, зокрема тих, що використовують підроблені або вирвані з контексту кадри. Актуальність цієї форми маніпуляції пояснюється високим рівнем довіри до зображень у цифровому просторі. Оскільки візуальна інформація сприймається швидше за текстову, вона має підвищений маніпулятивний потенціал. Верифікація таких

об'єктів потребує комбінування технічних інструментів (аналітики зображення, перегляд хронології публікацій) із логічною перевіркою узгодженості візуального контексту та змістового наповнення.

Текстові повідомлення часто містять цитати, статистичні дані або оцінні судження, замасковані під факти. Перевірка таких одиниць інформації передбачає пошук оригіналу та порівняння з повним контекстом, у якому було зроблено висловлювання або публікацію. Особливо актуально у випадках виривання з контексту, підміни смислових акцентів або перенесення цитат в інше часово-сміслові поле. Методика потребує навичок текстуального аналізу, критичного порівняння формулювань та чіткого розмежування фактів і суб'єктивних інтерпретацій.

Завершальним елементом повної верифікації є формулювання висновку, що має бути логічно обґрунтованим та структурованим відповідно до обраного формату. Поширеними варіантами є коротка аналітична референтна записка або вердикт типу "фейк", "маніпуляція", "правда з уточненням". Відповідний висновок є завершенням процесу перевірки та відправною точкою для створення нових повідомлень, аналітичних дописів або інформаційних повідомлень для ширшої аудиторії. Саме через чітко сформульований результат досягається стратегічна мета фактчекінгу — мінімізація впливу неправдивих даних на публічний дискурс.

Формалізація алгоритмів перевірки у вигляді чеклістів або процедурних посібників є ще одним важливим напрямом розвитку технічного забезпечення фактчекінгу. Верифікаційна модель, що базується на повторюваних операціях (збереження джерела, аналіз домену, перевірка дати, пошук альтернативного підтвердження), дозволяє стандартизувати процес. Як зазначає Малая О.Ю., упорядкованість у перевірці сприяє формуванню довіри до контенту та усуває вплив випадкових факторів на кінцевий висновок [19, с. 34]. Впровадження такої системи в освітній і редакційний процес забезпечує зменшення ризику тиражування недостовірних тверджень.

Технічні засоби перевірки інформації мають обмеження, які необхідно враховувати. Одним із критичних аспектів є наявність штучно створеного контенту — зокрема deepfake, який не завжди можливо виявити за допомогою традиційних інструментів. У зв'язку з цим, майбутнє фактчекінгу пов'язане з розвитком технологій штучного інтелекту та автоматизованого аналізу зображень і мови. Необхідність упровадження таких підходів актуалізується в умовах постійного ускладнення інформаційного середовища та зростання кількості маніпуляцій, орієнтованих на підрив довіри до медіа.

Таким чином, технічна складова процесу фактчекінгу визначається як сукупність інструментів, процедур та аналітичних операцій, які дають змогу формувати обґрунтовані висновки про достовірність інформації. Її результативність залежить від рівня технічної підготовки, обраної стратегії верифікації, гнучкості у застосуванні цифрових інструментів, а також критичного мислення особи, яка здійснює перевірку. Стандартизація алгоритмів перевірки, розширення доступу до верифікаційних ресурсів і розвиток відкритих інструментів аналізу інформації становлять стратегічну основу протидії дезінформації в медіапросторі.

2.3. Стратегії комунікації та підтримки зворотного зв'язку у фактчекінговому медіапроекті

Telegram-канал «Фактчекінг» функціонує як відкритий інформаційний майданчик, орієнтований на одностороннє інформування та на створення динамічного комунікаційного середовища. Основним акцентом інформаційної політики є підтримка живого зв'язку з аудиторією через адаптивний формат публікацій, які допускають миттєву реакцію та обговорення. Усі пости оформлюються у стислому, логічно завершеному вигляді з можливістю взаємодії — зокрема, додаванням емоційних реакцій, опитувань, коментарів, збереженням повідомлення для подальшого поширення.

Публікації в каналі побудовані з урахуванням потреб користувача — короткий вступ, аналіз кейсу, підсумковий висновок і, за потреби, візуальний супровід (зображення, скріншоти, мапи). Цей формат сприяє зручному сприйняттю, що, у свою чергу, стимулює зворотну реакцію. Особливу роль відіграє підбір тем: пріоритет надається інформаційним кейсам, які викликають суспільний резонанс або містять емоційний компонент.

Комунікаційна стратегія Telegram-каналу передбачає використання функціоналу Telegram як інтерактивної платформи. Реакції під публікаціями, як-от «схвалення», «недовіра», «запитання», відіграють індикативну роль та допомагають адміністратору визначати рівень зацікавленості аудиторії у певних темах. Така система дозволяє автоматично адаптувати тематику публікацій та формувати рекомендації для подальшого контентного наповнення.

Ще одним елементом комунікації є прямий канал зв'язку з адміністратором. На момент написання дипломної роботи канал працює у форматі керованого адміністрування — користувачі можуть залишити запит, пропозицію або надіслати матеріал на перевірку через відкритий контакт.

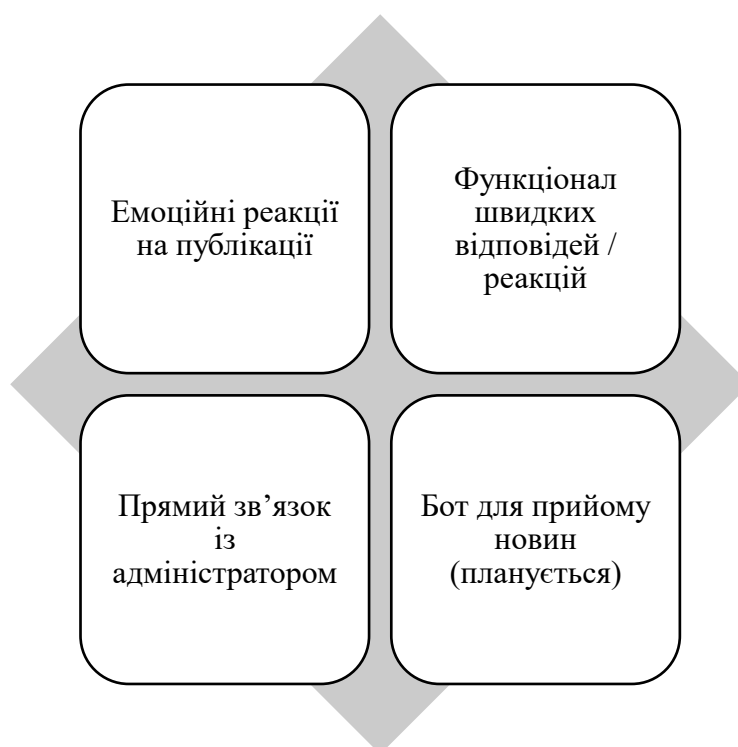

Рисунок 2.3 — Форми взаємодії та зворотного зв'язку у Telegram-каналі «Фактчекінг»

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Наявність кількох незалежних каналів комунікації підвищує ступінь довіри до фактчекінгового проєкту. Реакція аудиторії на публікації стає індикатором інтересу та дає змогу оцінити ефективність подачі матеріалу. Велика кількість повторних переглядів у поєднанні з реакцією «недовіра» сигналізує про потребу глибшого розкриття теми або додаткових роз'яснень. У подібних випадках може бути сформована публікація-уточнення або пояснювальний допис.

Формат звернення до адміністратора використовується для надсилання новин, відеофрагментів, скріншотів або текстів, які потенційно містять дезінформацію. Усі запити фіксуються у внутрішній таблиці редакційного моніторингу, після чого проходять етап первинної оцінки. У разі підтвердження ознак фейку — проводиться повноцінна перевірка та готується публікація.

Окрему перспективу має запуск спеціалізованого чат-бота. Відповідний інструмент дозволить автоматизувати процес збору запитів, упорядкувати повідомлення, розподіляти інформаційні одиниці за типами та забезпечити первинну фільтрацію контенту. Проте слід враховувати особливості інформаційного середовища, у якому функціонує канал. У зв'язку з активними інформаційними атаками з боку країни-агресора та фіксованими випадками використання анонімних ботів для розсилки ворожих наративів, на момент реалізації медіапроєкту функціонал коментарів був тимчасово обмежений. Таке рішення є реакцією на численні кейси використання відкритих коментарів для поширення фейків, токсичних дискусій або цілеспрямованого інформаційного спаму.

Закриття коментарів не означає відсутності зворотного зв'язку. Користувачі зберігають змогу висловлювати свої думки та ставити запитання через інші канали — зокрема, через прямий контакт із адміністратором або реакції під публікаціями. Проте необхідність обмеження відкритих обговорень ґрунтується на важливості збереження безпечного інформаційного середовища та недопущення маніпулятивного впливу, що потенційно здатен знівелювати довіру до перевіреної інформації. Нижче подано порівняльну характеристику відкритих і закритих коментарів у форматі таблиці.

Таблиця 2.5 — Порівняльна характеристика відкритих і закритих коментарів у фактчекінговому середовищі

Характеристика	Відкриті коментарі	Закриті коментарі
Переваги	Формування спільноти, живе обговорення	Захист від бот-атак, контроль якості дискурсу
	Збір ідей, кейсів, зворотного зв'язку	Збереження репутаційної стійкості
Недоліки	Високий ризик деструктивних повідомлень	Менше каналів для реакції з боку підписників
	Використання ботів та фейкових акаунтів	Уповільнена інтерактивність
Функціональний ризик	Дестабілізація інформаційного простору	Обмеження динаміки аудиторного залучення
Аргументація вибору	Потребує постійної модерації	Тимчасовий запобіжник до стабілізації системи

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

Ухвалене рішення щодо тимчасового закриття коментарів базується на аналізі ризиків і фактичних загроз. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного часу, коли публічні платформи використовуються як інструменти дезінформаційної війни. Використання бот-мереж, спам-атаки, координація маніпулятивного тиску через коментарі — поширені стратегії, спрямовані на дискредитацію незалежних джерел інформації. Закриття відкритих обговорень є формою захисту каналу від таких сценаріїв.

Водночас у стратегічному плані передбачено поступове розширення функціоналу взаємодії. Із нарощуванням аудиторії та зміцненням довіри до платформи планується впровадження модераційної підтримки. Основною формою стане залучення модератора, який відповідатиме за контроль за

змістом коментарів, оперативне реагування на порушення комунікаційної політики, а також підтримку конструктивного дискурсу.

Функція модератора включатиме контроль за коментарями та підтримку етичного стандарту спілкування у спільноті. Крім того, модератор зможе виконувати роль фасилітатора — переадресовувати запити до адміністратора, збирати найчастіші питання для підготовки окремих публікацій, координувати обговорення навколо ключових тем. З урахуванням динаміки аудиторного зростання та розвитку каналу, роль модерації стає одним із ключових напрямів подальшого удосконалення комунікаційної моделі.

Планування подальшого розвитку Telegram-каналу «Фактчекінг» потребує визначення середньо- та довгострокової комунікаційної стратегії. На першому етапі проєкт функціонує у форматі керованої інформаційної платформи, однак по мірі зростання аудиторії постає необхідність у розширенні каналів зворотного зв'язку, інтеграції нових функціональних можливостей і зміцнення довіри. Основними викликами майбутнього є утримання уваги аудиторії, захист від маніпулятивного втручання, а також потреба у розширенні модераційної підтримки та автоматизації процесів перевірки.

Стратегічний підхід до розвитку фактчекінгового медіапроєкту передбачає формування поетапної системи інтеграції інноваційних механізмів комунікації. До таких належать: впровадження систематизованих опитувань на базі Telegram-інтерфейсу, створення інтерактивного архіву перевірених кейсів, розширення функціоналу персоналізованого чат-бота, формування мікроспільноти з активною залученістю. Паралельно з цим необхідно закласти потенціал для партнерства з незалежними медіа або освітніми ініціативами, що дозволить поширити контент каналу серед нових цільових груп.

З метою наочності, нижче представлено таблицю із поетапним прогнозом розвитку ключових елементів комунікації в Telegram-каналі «Фактчекінг» на 2025–2027 роки. Прогноз базується на можливості приросту

аудиторії, розширення тематичного охоплення та вдосконалення технічного забезпечення.

Таблиця 2.6 — Стратегічний план розвитку комунікаційної системи каналу «Фактчекінг» (2025–2027 рр.)

Рік	Основні цілі	Заплановані інструменти	Очікувані виклики
2025	Зміцнення зворотного зв'язку	Залучення модератора, тестування опитувань	Низький рівень активності окремих підписників
2026	Автоматизація запитів користувачів	Впровадження чат-бота для збору запитів	Перевантаження каналу, потреба в систематизації
2027	Формування автономної аналітичної спільноти	Інтерактивний архів фейків, освітній мінікурс	Підтримка репутаційної стабільності, боротьба з дезінформацією на нових платформах

Джерело: складено на основі Telegram-каналу «Фактчекінг»

План на 2025 рік передбачає досягнення стабільного рівня щоденного зворотного зв'язку та впровадження базового рівня модерації коментарів, якщо дозволить безпекова ситуація. Передбачено тестування форматів періодичних опитувань у публікаціях для визначення актуальних тем. Пріоритетним напрямом є покращення реактивності каналу на запити користувачів та посилення персоніфікації комунікацій.

У 2026 році акцент зміщується на автоматизацію процесу взаємодії. Основою цього етапу стане запуск повноцінного чат-бота, який виконуватиме функції прийому повідомлень, попередньої класифікації кейсів, збереження зразків у базу перевірок та створення статистичних зрізів. Потрібно зменшити навантаження на адміністратора та модератора, а також покращити навігацію в архіві публікацій.

2027 рік передбачає перехід від традиційної моделі “канал–читач” до побудови самостійної спільноти аналітично орієнтованих користувачів. Задля цього планується запуск інтерактивного каталогу перевірених фейків, тематичної системи навігації, а також базового освітнього модуля — мінікурсу з фактчекінгу для підписників.

Основними ризиками подальшого розвитку проєкту залишаються вплив зовнішніх інформаційних атак, падіння динаміки охоплення, а також зростання навантаження на редакційну групу. Відповіддю на ці виклики має стати підвищення адаптивності внутрішніх процесів, чітке планування редакційного календаря, інтеграція допоміжних сервісів та розширення комунікаційних каналів через партнерські платформи.

Наявність обмежень на коментарі не є проявом закритості або відмови від діалогу. Навпаки, стратегічно вивірене рішення, яке може підтримувати якість фактчекінгового контенту, уникати інфраструктурних атак і зберігати довіру аудиторії. У перспективі платформа залишає можливість до поступового відкриття нових каналів комунікації, але виключно за умов забезпечення інформаційної стабільності та наявності ресурсів для підтримки модерації.

У межах практичної реалізації було створено Telegram-канал «Фактчекінг» як модельний приклад медіапроєкту, спрямованого на верифікацію інформації та формування навичок критичного мислення в цифровому середовищі. Визначено концептуальні засади платформи, охарактеризовано цільові аудиторії, обґрунтовано структуру та контентну політику, засновану на системному розмежуванні типів публікацій. Реалізовано багаторівневу модель роботи з інформаційними кейсами — від етапу відбору матеріалу до його технічної перевірки та оформлення публікації. Застосовано набір цифрових інструментів верифікації, адаптованих до кожного типу контенту (зображення, відео, текст, статистика), із включенням міжнародних фактчек-платформ та державних реєстрів. Розроблено уніфікований алгоритм перевірки, що є базовим для подальшого функціонування платформи та її масштабування.

Проведений аналіз стратегій комунікації підтвердив доцільність поєднання відкритих і закритих форматів зворотного зв'язку в умовах інформаційної турбулентності. З огляду на актуальні загрози цифровій

безпеці, обґрунтовано тимчасове закриття коментарів і запропоновано поетапну стратегію їх відкриття із залученням модерації. Визначено основні інструменти підтримки взаємодії з підписниками, включно з прямим зв'язком з адміністратором, інтерактивними реакціями, планованим запуском чат-бота та розвитком внутрішньої спільноти. На основі аналізу перспектив проєкту побудовано трирічну стратегію розвитку з чітко визначеними цілями, інструментами та ризиками, що дозволяє розглядати Telegram-канал «Фактчекінг» як платформу з потенціалом до функціональної автономізації та розширення масштабів впливу у сфері боротьби з дезінформацією.

ВИСНОВКИ

Отже, мета кваліфікаційної роботи була досягнута, на основі проведеного аналізу та реалізованого дослідницько-практичного проекту зроблено висновки відповідно до поставлених завдань.

У процесі аналізу поняття фактчекінгу в сучасній журналістиці встановлено, що це метод перевірки достовірності інформації та інструмент формування довіри до медіа. Поняття має міждисциплінарний характер і поєднує в собі елементи журналістського розслідування, цифрової експертизи та медіаграмотності. Розкрито історію розвитку терміна, його функціональне наповнення та місце в структурі сучасного журналістського процесу.

Дослідження сучасних підходів та методів фактчекінгу в Україні засвідчило активну інституціоналізацію цього напрямку: створено низку спеціалізованих платформ, сформовано професійне середовище, зростає роль медіаосвітніх ініціатив. Визначено домінантні методики перевірки — ручний фактчекінг, OSINT-дослідження, верифікація фото- та відеоконтенту, порівняльний аналіз джерел. Зазначено, що в умовах війни та гібридної агресії фактчекінг набуває безпекової функції.

У межах вивчення ролі телеграм-каналів у поширенні інформації виявлено як позитивний потенціал платформи (швидкість доставки, охоплення аудиторії, гнучкий формат), так і низку ризиків — від низького рівня модерації до використання бот-мереж і вразливості до маніпуляцій. Проаналізовано динаміку споживання інформації в Telegram, вказано на його значення як джерела новин у молодіжному середовищі та каналу для реалізації інформаційного впливу.

На практичному рівні реалізовано Telegram-канал «Фактчекінг» як пілотний медіапроект із чіткою структурою, концепцією та визначеними рубриками. Сформовано редакційну політику, побудовано контентну модель, визначено цільову аудиторію. Створено публікації різного типу — від

спростувань інформаційних фейків до теоретичних матеріалів з прикладами. Визначено принципи функціонування каналу як прикладного інструменту боротьби з дезінформацією.

У межах аналізу технічних засобів та алгоритмів перевірки інформації систематизовано набір цифрових інструментів, що використовуються у верифікаційній практиці. Складено універсальний алгоритм перевірки фактів, адаптований для Telegram-формату. Визначено можливості використання платформ InVID, Google Images, Wayback Machine, державних реєстрів та міжнародних фактчек-порталів. Показано взаємозв'язок між технічною компетентністю та якістю фактчекінгового контенту.

У процесі реалізації проєкту досліджено форми зворотного зв'язку, що застосовуються в Telegram-каналі, та визначено перспективні напрямки розвитку. З урахуванням безпекових викликів тимчасово обмежено відкриті коментарі, проте забезпечено канали для інтерактивної взаємодії — реакції на пости, зв'язок із адміністратором, подальше впровадження чат-бота. Запропоновано поетапну стратегію розвитку на 2025–2027 роки, що передбачає поступову автоматизацію комунікації, залучення модератора та формування спільноти медіаактивних користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – Київ: НІСД, 2017. – 496 с.
2. Шпилик С. Інформаційна війна, пропаганда та PR: такі схожі й такі різні // Галицький економічний вісник. 2014. Том 47, № 4. С. 178–188.
3. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання. – Київ, 2010. – 432 с.
4. Кушакова М. К. Маси як об'єкт політичного маніпулювання // Панорама політологічних студій. 2013. Вип. 11.
5. Бернет Дін. Наш дивакуватий мозок. – Харків: Vivat, 2019. – 140 с.
6. Була С., Свідерська О. Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції // Політикус. 2020. Вип. 4. С. 21–25.
7. Денисенко В., Вишневецький Ю. Політики не брешуть. 10 законів взаємодії політиків і виборців. – Київ: Наш формат, 2020. – 296 с.
8. Єфтені Н. М. Політичне маніпулювання: особливості застосування // Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 56. С. 234–241.
9. Свідерська О. І. Співвідношення психологічних та інституційних детермінант масової політичної поведінки в транзитних суспільствах: дис. ... канд. політ. наук (23.00.01) – Львів, 2018. – 222 с.
10. Чернявська Л., Данилюк Н. Телеграм-канали як інструмент диджиталізації українських масмедіа. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Т. 32 (71). № 6. Ч. 3. С. 193-198. URL: <https://goo.su/Om0KI2>
11. Жугай В., Кузнєцова Т. Особливості телеграм-каналів як новітніх інструментів медіа: український контекст. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика. 2021. № 6 (3). С. 120–125.

12. Тонкіх Ю. Особливості функціонування публічних Telegram-каналів як кросмедійної платформи. Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2021. № 4 (48). С. 47–54.
13. Пічкурова З. В. Розвиток медіагалузі України в контексті глобальної цифрової трансформації. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). 2018. № 2. С. 140-147. URL: <https://goo.su/Fd0RB>
14. Гуржій С. В. Сучасні загрозові тенденції використання Telegram-каналів на шкоду державним інтересам. Інформація і право. 2021. № 4. С. 162–169.
15. ГУЦУЛЯК, Д. (2024). ФАКТЧЕКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ КОНФЛІКТІВ. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія, (2 (12), 22-26. <https://doi.org/10.32689/maur.philol.2024.2.3>
16. Вардл К. Перевірка контенту, отриманого від читачів / Клер Вардл // Посібник з верифікації / Крейг Сільверман. Європейський центр журналістики, 2014. 128 с
17. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи: практичний посібник / О. Гороховський. Дніпро: ЛІРА, 2017. 133 с
18. Бабак А. Розквіт фактчекінгу у світі: огляд найцікавіших проєктів. Детектор медіа. URL: http://ms.detector.media/web/online_media/rozkvit_faktchekingu_u_sviti_oglyad_naytsikavishikh_proektiv
19. Малая О. Ю. Мови медіа: навчально-методичний комплекс для студентів соціологічного факультету спеціальності «Медіакомунікації». Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. 49 с.

20. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація». Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.
21. Іванов В. Ф. Вимоги до роботи з фактами та джерелами інформації в мас-медіа // Інформаційне суспільство. Вип. 22, 2015. С. 17–20
22. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика / Б. Бель, О. Бурмагін, Т. Патора, О. Хоменок. Київ: Друкарня Бізнесполіграф, 2013. 190 с
23. Почепцов Г. Фейк. Технології спотворення реальності / Г. Почепцов. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 175 с
24. Посібник з верифікації. Центр Європейської Журналістики; Асоціація Видавців (УАВПП). 2014.
URL: https://verificationhandbook.com/book_ua
25. Рябічев В. Л. Верифікація контенту в соціальних медіа // Актуальні питання масової комунікації. №18, 2015. С. 44–61
26. Дубов, Д. В., Ожеван, О. А., & Гнатюк, С. Л. (2010). Інформаційне суспільство в Україні глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. К.: НІСД, 64 с. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-02/dubov_infsus-31058.pdf
27. Гришин, М. (2023). Маніпулювання інформацією: теоретичні аспекти наукового дискурсу. Інтегровані комунікації, (2 (16), 38-43. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.164>
28. Сісіна Л. Традиційні та інноваційні ресурси для верифікації інформації та їх використання в роботі інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотеки // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 46, 2017. С. 387–409
29. Шкарпова О. Досвід інших: головний фактчек планети. Як перевіряють висловлювання Трампа і Клінтон. Детектор медіа. 19.10.2016.
URL: <http://detector.media/>

30. Дворак , Я. і Стеблина , Н. 2022. Гумор на війні як інструмент спротиву (на матеріалі популярних українських телеграм-каналів). Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень. (Груд 2022), 24-26.

31. Інструменти фактчекінгу: як професійно відрізнити брехню від правди [Електронний ресурс]. 2016. Режим доступу: <https://imi.org.ua/articles/instrumenti-faktchekingu-yak-profesiynovidriznyati-brehnyu-vid-pravdi/>

32. Ейсмунт В. Інструменти фактчекінгу: як професійно відрізнити брехню від правди. Інститут масової інформації. URL: <http://imi.org.ua/articles/instrumenti-faktchekingu-yakprofesiyno-vidriznyatibrehnyu-vid-pravdi/>

33. Stopfake.org [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.stopfake.org/>

34. VoxCheck [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://voxukraine.org/ru/authors-ru/>

35. Без Брехні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bez-brehni.com>

36. Блек К. 16 правил журналістського розслідування від експерта Лондонського Бюро розслідувальної журналістики // MediaSapiens. 15.04.2016. Режим доступу: http://osvita.media/sapiens.ua/ethics/standards/16_pravil_zhurnalistskogo_rozsliduvannya_vid_eksperta_londonskogo_byuro_rozslidivalnoi_zhurnalistiki. Дата доступу: 21.01.2018

37. Telegram-канал «Фактчекінг» - <https://t.me/factschecking>